

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΥΠΟ
Γ. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΥ

I

1. Ὡς πρόβλημα ὑπερπληθυσμοῦ ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τῶν σχετικῶς, πρὸς τοὺς διαθεσίμους φυσικοὺς πόρους, πυκνοκατωκημένων καὶ οἰκονομικῶς, ἀπὸ ἀπόψεως μέσων ἐκμεταλλεύσεως τῶν πόρων αὐτῶν, καθυστερημένων χωρῶν τὸ ἐκδηλούμενον εἰς τὸ χαμηλὸν κατὰ κεφαλὴν ἐθνικὸν εἰσόδημα.

Τὸ χαμηλὸν τοῦτο ἐπίπεδον τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος ὀφείλεται εἰς τὴν μικρὰν μέσην ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας. Κύριον αἷτιον εἶναι ὁ σχετικῶς ἀνεπαρκὴς συνδυασμὸς τῆς ἐργασίας πρὸς τοὺς δύο ἄλλους συντελεστάς, τὸ φυσικὸν καὶ τὸ παρηγμένον κεφάλαιον¹. Τοῦτο σημαίνει ὅτι αὐξήσις τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας δὲν εἶναι δυνατὴ, ἐφ' ὅσον αἱ μέθοδοι παραγωγῆς παραμένουν ἀμετάβλητοι, εἰμὴ διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἀναλογιῶν συνδυασμοῦ ἐργασίας—φυσικοῦ ἢ παρηγμένου κεφαλαίου.

1 Ὁ συνδυασμὸς τῆς ἐργασίας πρὸς τὰ ἄλλα παραγωγικὰ μέσα ἔχει ὑπερβῆ καὶ σημαντικῶς ἀπομακρυνθῆ τοῦ optimum σημείου τῆς συμπληρωματικότητος των καὶ ἐπομένως ἡ ὀριακὴ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας εἶνε λίαν χαμηλὴ. Οὕτω τὸ χαμηλὸν εἰσόδημα τῶν ὀριακῶς ἀπασχολουμένων προκαλεῖ ὑποβιβασμὸν τοῦ μέσου εἰσοδήματος εἰς κατώτερον ἐπίπεδον. Εἶναι ὁμοίως σὺνηθες εἰς τὰς πυκνοκατωκτιμένας καὶ οἰκονομικῶς καθυστερημένας χώρας νὰ ἀποφεύγεται ἡ ἀπασχόλησις εἰς ὀριακὰς, ἀσημάντου ἀποδόσεως, ἐργασίας καὶ νὰ διαμοιράζεται ἡ ἀπασχόλησις σχετικῶς ἀνωτέρας ἀποδόσεως μεταξὺ πλειόνων προσώπων ἐργαζομένων ὀλιγώτερον τοῦ κανονικοῦ (μερικὴ ἀπασχόλησις, συγκεκαλυμμένη ἀνεργία): ἀπασχόλησις εἰς τὴν γεωργίαν πληθυσμοῦ μεγαλυτέρου τοῦ ἀναγκαίου, ὑπὸ τὰς δεδομένας συνθήκας παραγωγῆς, διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν διαθεσίμων ἐκτάσεων, διαμοιρασμὸς μετοξὺ πλειόνων τῶν μεταπρατικῶν καὶ μεσολαβητικῶν ἐργασιῶν, καταβολὴ μικροτέρας τοῦ κανονικοῦ παραγωγικῆς προσπάθειας εἰς τοὺς ἄλλους κλάδους παραγωγῆς.

Εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν ἔκθεσιν δὲν ἀντιμετωπίζονται αἱ περιπτώσεις μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ αὐξήσεως τοῦ φυσικοῦ κεφαλαίου. Περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς περιπτώσεως αὐξήσεως τῆς ἀναλογίας τοῦ παρηγμένου κεφαλαίου. Πρὸς αὐτὴν ἄλλωστε συνδέεται κατὰ βάσιν καὶ ἡ βελτίωσις τῶν μεθόδων παραγωγῆς αἱ ὁποῖαι, ἐπιδρῶσαι καὶ ὡς ἀνεξάρτητος παράγων ἐπὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας, παραμένουν ἀνεξέλικτοι εἰς τὰς οἰκονομικῶς καθυστερημένας χώρας.

2. Ὁ διαφορισμὸς εἰς φυσικὸν κεφάλαιον τῶν καθ' ἕκαστον χωρῶν, καίτοι παραμένει πάντοτε βασικὸς παράγων τῆς ἀνισότητος τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματός των, συνεχῶς μειοῦται μὲ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τεχνικῆς ἢ ὁποῖα δημιουργεῖ ὄλονέν νέους τρόπους ἐκμεταλλεύσεως του καὶ νέα ὑποκατάστατα. Τὸ βάρος, ἀπὸ ἀπόψεως προσδιορισμοῦ τοῦ ὕψους τοῦ ἐθνικοῦ των εἰσοδήματος, βαθμιαίως μετατίθεται εἰς τὸ μέγεθος τοῦ διαθεσίμου παρηγμένου κεφαλαίου, εἰς τὴν σχετικὴν δὲ σπᾶνιν αὐτοῦ προσκόπτει ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ φυσικοῦ πλούτου τῶν οἰκονομικῶς μὴ ἀνεπτυγμένων χωρῶν.

Πολλαὶ χώραι τῆς Δύσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀντιμετώπισαν τὸ πρόβλημα τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ των πέραν τῆς αὐξήσεως τῶν μέσων συντηρήσεώς του. Ἄλλ' ἡ ἰκανότης των σχηματισμοῦ ἐπάρκους πραγματικοῦ κεφαλαίου ἐπέτρεψεν εἰς αὐτάς—βοηθούσης τῆς ἀναπτύξεως τῆς τεχνικῆς καὶ τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν—τὴν ὑπερνίκησίν του.

Ὅσαι ὁμοῦς χώραι ἀδυνατοῦν, λόγῳ τοῦ χαμηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματός των, νὰ πραγματοποιήσουν σημαντικὴν ἀποταμίευσιν καὶ νὰ ἀναλάβουν εὐρυτέρας παραγωγικὰς ἐπενδύσεις εἰσέρχονται εἰς τὸν φαῦλον κύκλον τῆς περαιτέρω μειώσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος καὶ τῶν δυνατοτήτων αὐξήσεως τοῦ πραγματικοῦ κεφαλαίου. Δι' αὐτάς ὡς μόναι λύσεις τοῦ προβλήματός των ἐμφανίζονται ἡ ἔξωθεν ἐνίσχυσις ἢ ἡ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μὴ ἰκανοποίησις βασικῶν ἀνσγκῶν διαβιώσεως συνεπαγομένη βαρείας θυσίας δυνατὰς μόνον ὑφ' ὠρισμένας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς συνθήκας.

Ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἀληθὲς πρόκειται περὶ πραγματικοῦ, ὀργανικοῦ οὕτως εἰπεῖν, ὑπερπληθυσμοῦ μὴ δυναμένου νὰ ὑπερνικηθῇ δι' ἰδίων τῆς χώρας μέσων.

3. Πλὴν ὁμοῦς εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ δυνατότης ἐξευρέσεως κεφαλαίων πρὸς οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν εἰς χώρας ὅπου δὲν ὑπάρχει περιθώριον μειώσεως τῆς καταναλώσεως τῶν εὐρυτέρων μαζῶν εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅ,τι συνήθως πιστεύεται. Τὸ γεγονός ὅτι τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἰς τὰς χώρας αὐτάς εὐρίσκεται ἐγγὺς τοῦ ἐλα-

χίστου συντηρήσεως δὲν σημαίνει πάντοτε ὅτι δὲν ὑπάρχουν περιθώρια καὶ δυνατότητες εἰσοδήματος πρὸς διοχέτευσιν εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις¹. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς δυνάμεθα νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ φαινομενικοῦ ὑπερπληθυσμοῦ δυναμένου νὰ ὑπερنيκηθῇ διὰ τῶν ἰδίων τῆς χώρας δυνάμεων. Εἶναι δὲ γεγονός ὅτι σήμερον εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν καθυστερημένων οἰκονομικῶς χωρῶν τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἶναι κατώτερον τοῦ δυναμένου νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ καταλληλοτέρας χρησιμοποιοῦσεως τῶν παραγωγικῶν τῶν μέσων καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου ὁ ὑπερπληθυσμὸς τῶν εἰς ὠρισμένον μέτρον (καθ' ὃ εἶναι ἀπλῶς «φαινομενικός») δύναται νὰ θεραπευθῇ καὶ ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐνισχύσεως.

Τὸ χαρακτηρίζον τὴν οἰκονομίαν τῶν χωρῶν αὐτῶν εἶναι ὅτι ἡ μὴ ἐπιτρέπουσα τὴν αὖξιν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀνεπάρκεια παραγωγικῶν ἐπενδύσεων ὀφείλεται, εἰς ὠρισμένην τοῦλάχιστον ἔκτασιν, ὄχι εἰς ἔλλειψιν ἀναλόγου ἀποταμιευτικῆς ἰκανότητος ἀλλ' εἰς τὴν κοινωνικοοικονομικὴν τῶν διάρθρωσιν καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἀντιστοιχοῦσαν διάθεσιν τῶν ὑφιστάμενων μέσων παραγωγῆς ὡς καὶ εἰς ἄλλους πολιτικοὺς καὶ διεθνεῖς παράγοντας.

Τοῦτο εἶναι ἰδιαιτέρως ἔκδηλον εἰς τὰς περισσότερον κοινωνικῶς καὶ οἰκονομικῶς καθυστερημένας χώρας εἰς τὰς ὁποίας ὁ πολιτισμὸς περιορίζεται εἰς στενὸν κύκλον πολιτῶν καὶ τὰς ὁποίας χαρακτηρίζει:

α. Ἡ ὕπαρξις τάξεως πλουσίων οἱ ὁποῖοι ἀποφεύγουν τὴν ἀνάληψιν παραγωγικῆς δραστηριότητος καὶ τὴν ἀφιέρωσιν τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς τῶν δυνάμεως εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις μακροχρονίου καὶ ὑψηλοτέρας ἀποδόσεως, στρέφοντες αὐτὴν εἰς καταναλώσιν εἰδῶν πολυτελείας καὶ εἰς ἐπενδύσεις διαρκῶν ἀγαθῶν καταναλώσεως. Αἱ τοιαῦται ἐπενδύσεις δὲν συντελοῦν εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόδον τοῦ συνόλου, ἰκανοποιοῦσαι οὐσιαστικῶς ἀνάγκας τοῦ αὐτοῦ κύκλου μεγαλοεἰσοδηματιῶν οἱ ὁποῖοι μόνοι διαθέτουν τὰ χρηματικὰ μέσα διὰ τὴν χρῆσιν διαρκῶν ἀγαθῶν πολυτελοῦς καταναλώσεως (π.χ. πολυτελεῖς πολυκατοικίαι).

Τμῆμα τῶν προσόδων τῆς ἡ τάξις αὕτη φυγαδεύει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐπιζητοῦσα ἀσφαλῆ ἐπένδυσιν πρὸ τοῦ κινδύνου νομισματικῶν, πολιτικῶν κλπ. ἀνωμαλιῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἔτερον τμῆμα δαπανᾷ εἰς ταξίδια ἀναψυχῆς εἰς περισσότερον ἐκπολιτισμένας χώρας.

1. Ἴδε σχετικῶς καὶ League of Nations, Industrialization and foreign trade, 1945, σ. 69-70.

β. Αί δημόσιαι ύπηρεσίαι, άτελείς και άνίσχυροι, είναι κατά μέγα μέρος έντεταγμένοι εις τήν έξυπηρέτησιν τών αναγκών του περιωρισμένου αύτου κύκλου τών οικονομικώς ισχυροτέρων, άμετοχοι, ώς έκ του προορισμού ό όποιος τούς καθορίζεται, φροντίδων διά τήν βελτίωσιν του βιωτικού επιπέδου τών εύρυτέρων μαζών, τήν προαγωγήν τής οικονομικής δραστηριότητος και τήν διαφύλαξιν τών συμφερόντων του συνόλου. Ένώ ή συμμετοχή τών πλουσίων εις τά δημόσια βάρη άποτελεϊ μικρόν ποσοστόν, μέγα μέρος τών δημοσίων δαπανών άφιερουται εις επενδύσεις ίκανοποιούσας ανάγκας αύτων (π. χ. κατασκευή συγκοινωνιών, πάρκων κλπ. εις τόπους παραθερισμού των) ή διατίθεται εις παροχάς προς αύτούς (ταξίδια άναψυχής υπό μορφήν κρατικών άποστολών εις τό έξωτερικόν, χορήγησις έξαιρετικώς ύψηλών άμοιβών κλπ. εις πρόσωπα μη προσφέροντα ούσιαστικήν τινα ύπηρεσίαν). Εις τήν διάθεσιν τής τάξεως αύτης τίθενται αί πιστώσεις τών δημοσίων όργανισμών διά τήν άνεγερσιν έπαύλεων κ.ο.κ.

γ. Το επίπεδον διαβιώσεως τών εύρυτέρων μαζών είναι πολύ χαμηλόν τόσον λόγω του έξαιρετικώς περιωρισμένου άτομικού των εισοδήματος όσον και λόγω έλλείψεως μέσων ίκανοποιήσεως τών συλλογικών αναγκών (συγκοινωνίας, φωτισμού, ύδρεύσεως, ύγιεινής, εκπαιδεύσεως κλπ.)¹.

Άποτέλεσμα τής καταστάσεως ταύτης είναι ή καθυστέρησις τής οικονομικής ζωής. Αί παραγωγικαί έγκαταστάσεις και ή εκμετάλλευσις τών πόρων τής χώρας παρουσιάζουν βραδυτάτην εξέλιξιν. Αί μέθοδοι παραγωγής εις όλους τούς κλάδους δέν βελτιούνται. Η έργατική ικανότης παραμένει χαμηλή. Βιομηχανίαι παραγωγής είδων εύρυτέρας καταναλώσεως έλλείπουν, του μεγαλυτέρου άριθμού τών καταναλωτών στερουμένου άντιστοίχου άγοραστικής δυνάμεως. Συναλλαγματικά μέσα διαφεύγουν εις τό έξωτερικόν ή διατίθενται διά τήν ίκανοποίησιν αναγκών πολυτελείας.

4. Ταύτα μαρτυρούν ότι ή οικονομική στασιμότης τών χωρών αύτων δέν έχει τά αίτια τής μόνον εις τήν έλλειψιν έπαρκούς άποταμειυτικής ικανότητος. Ο έμφανιζόμενος εις αύτάς ύπερπληθυσμός όφείλεται εις ώρισμένον μέτρον εις τήν μη παραγωγικήν τοποθέτησιν του σχηματιζόμενου κοινωνικού περισσεύματος και τήν μη παραγωγικήν άπασχόλησιν τών διαθεσίμων συντελεστών τής παραγωγής.

Λόγω τής προΐούσης, έναντι τών άνεπτυγμένων ήδη οικονομι-

1. Ίδε μίαν από τας χαρακτηριστικώτερας περιγραφάς καθυστερημένων χωρών εις W. Willkie : One World.

ων, καθυστερήσεως τών χωρών αὐτῶν εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ἄνευ ἐξωτερικῆς οικονομικῆς βοήθειας εἶναι λίαν δυσχερῆς καὶ ἀπαιτεῖ μακρὸν χρόνον ἢ αὐξήσεις εἰς αὐτὰς τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος μέχρι τοῦ ὕψους τῶν προοδευμένων χωρῶν τῶν διαθετούσων μέγα συσσωρευμένον κεφάλαιον.

Ἡ βοήθεια αὕτη εἶναι ἰδιαιτέρως ἀναγκαία πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συγχρόνου ἀναπτύξεως τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οικονομίας ὅπερ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἀποδοτικότητα τῶν καθ' ἕκαστον ἐπενδύσεων. Ἀλλὰ τὴν ἀφειρηρίαν διὰ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν καθυστερημένων χωρῶν ἀποτελεῖ ἡ κινητοποίησις τῶν ἐγχωρίων πόρων καὶ ἡ διοχέτευσίς των εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις.

Ἡ πολιτικὴ τῆς ἄρσεως τῶν ἐμποδίων εἰς τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν χωρῶν αὐτῶν, τῆς ὑπερνικήσεως τῶν μειονεκτημάτων τοῦ κοινωνικοοικονομικοῦ τῶν status quo καὶ τῆς συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν οικονομικῶν τῶν δυνατοτήτων εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία καθιστᾷ δυνατὴν καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐνισχύσεως, τὴν χρησιμοποίησίν της διὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἄλλως ὑφίσταται ὁ κίνδυνος διοχετεύσεώς της κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἐπιτευχθῇ ὀργανικὴ ἀνάπτυξις τῆς ὅλης οικονομίας. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὥστε ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἡ ἐξέτασις τῶν βασικῶν μέτρων τὰ ὁποῖα συνιστοῦν τὴν πολιτικὴν ταύτην.

Κατωτέρω θὰ ἐπιχειρήσωμεν διαγραφὴν τῶν κατευθυντηρίων ἀρχῶν μιᾶς τοιαύτης οικονομικῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία συνιστᾷ τὴν προϋπόθεσιν παντὸς σχεδίου οικονομικῆς ἀναπτύξεως εἰς τὰς ἀνεξέλικτους χώρας.

II

1. Ἐν πρώτοις ἐν σχέδιον οικονομικῆς ἀναπτύξεως προϋποθέτει τὰ ἐξῆς τρία μέτρα, σκοπὸν ἔχοντα ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἄμεσον βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν εὐρυτέρων μαζῶν ὡς καθ' ἑαυτὸν σκοπὸν καὶ ὡς μέσον αὐξήσεως τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητός των.

α. Εἶναι ἀπαραίτητος ὁ ἔλεγχος τῶν ἐπενδύσεων. Διὰ τὰς καθυστερημένας χώρας—ὡς καὶ δι' ἐκείνας τῶν προηγμένων οικονομικῶν αἱ ὁποῖαι ἀντιμετωπίζουν εἰς ἀνωμάλους περιόδους ἔκτακτον στενότητα παραγωγικῶν μέσων—ἡ σκοπιμότης τοιοῦτου ἐλέγχου προκύπτει ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιβολῆς σειρᾶς προτεραιότητος εἰς τὰς ἐπενδύσεις ἵνα τὰ σχετικῶς σπανίζοντα διαθέσιμα κεφάλαια τοποθε-

τοῦνται ἐν ἀνταποκρίσει πρὸς τὰς μᾶλλον ἐπιτακτικὰς, ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως, ἀνάγκας. Διὰ τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ ἀποφεύγεται ἡ ἀφιέρωσις παραγωγικῶν μέσων εἰς τὴν δημιουργίαν διαρκῶν ἀγαθῶν πολυτελοῦς καταναλώσεως καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ διοχέτευσις τῶν εἰς ἐπενδύσεις βασικῆς παραγωγικῆς σημασίας ἢ ἐξυπηρετούσας γενικωτέρας ἀνάγκας τῶν εὐρυτέρων μαζῶν αἵτινες ἄλλως θὰ παρέμενον ἀνικανοποίητοι.

Ὁ ἔλεγχος οὗτος πραγματοποιεῖται διὰ τῶν ἐξῆς μέτρων, συμπληρωματικῶν ἀλλήλων ἢ δυναμένων νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε συνθηκῶν, διαζευτικῶς: Ἀπαγόρευσις τῆς παραγωγῆς ὠρισμένων κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν (γενικῶς ἢ ὠρισμένου τύπου ἢ ἀξίας). Σύστημα προτεραιότητος εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν πρώτων ὑλῶν (ἄδειαι ἀγορᾶς - ποσόστωσις τῶν). Ἐλεγχος τῶν τιμῶν τῶν, ἀποτρεπομένης τῆς προσελκύσεώς τῶν εἰς τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν τῶν ὁποίων οἱ ἀγορασταὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ καταβάλουν ὑψηλοτέρας τιμᾶς. Ἐλεγχος τῆς ἀπασχολήσεως (περιορισμοὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ εἰς ὠρισμένας ἐπιχειρήσεις). Ἐλεγχος τῶν χορηγουμένων ὑπὸ τῶν πιστωτικῶν ὀργανισμῶν πιστώσεων καὶ χορήγησις εὐθυνοτέρων τοιούτων εἰς ὠρισμένας κατηγορίας ἐπενδύσεων.

β. Ὁ ἔλεγχος τῆς καταναλώσεως (ἀπαγόρευσις παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως ὠρισμένων ἀγαθῶν καὶ ποιοτήτων πολυτελείας, ἐπιβολὴ ποσοστώσεως εἰς τὴν κατανάλωσιν ὠρισμένων εἰδῶν) ἀποτελεῖ μέσον ἀπελευθερώσεως συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ἀπὸ τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν καταναλώσεως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τῆς παραγωγῆς παραγωγικῶν μέσων. Συγχρόνως ἀποβλέπει εἰς τὴν μείωσιν τῆς μεγάλης ἀνισότητος εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς παραγωγῆς εἰδῶν πολυτελείας, ἀποφευγομένης τῆς ὑπὸ τῶν διαθετόντων μεγαλυτέραν ἀγοραστικὴν δύναμιν καταναλώσεως δυσαναλόγου ποσότητος ἀγαθῶν εἰς βάρος τοῦ βιοτικῶν ἐπιπέδου τῶν ἀπορωτέρων. Προσέτι δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται στροφὴ τῆς βιομηχανίας εἰς τὴν παραγωγὴν ὁμοιοτύπων βιομηχανημάτων εὐρείας καταναλώσεως μὲ μείωσιν τῶν ἐξόδων παραγωγῆς.

Ὁ ἔλεγχος τῆς καταναλώσεως εἶναι ἰδιαιτέρως ἀναγκαῖος κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀναλήψεως τῶν εὐρυτέρων ἐπενδύσεων τοῦ σχεδίου οικονομικῆς ἀναπτύξεως, καθόσον αἱ δημιουργούμεναι πιστώσεις πρὸς χρηματοδότησιν τῶν ἐπενδύσεων καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐπενδύσεων αὐτῶν προκύπτοντα πρόσθετα δευτερογενῆ εἰσοδήματα προκαλοῦν αὐξήσιν τῆς ζήτησεως ἀγαθῶν ὑπὸ τῶν καταναλωτῶν. Ἡ ἔλλειψις τοιούτου ἐλέγχου θὰ ὠδήγει εἰς ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ ζητή-

σεως ἀγαθῶν ἐπενδύσεως καὶ ζητήσεως ἀγαθῶν καταναλώσεως, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς τῆς δημιουργίας φαινομένων πληθωρισμοῦ, θὰ ἐμα-
ταίωεν μέρος τῶν ἐπενδύσεων.

γ. Ὁ ἔλεγχος τοῦ συναλλάγματος (ἔλεγχος τῶν εἰσαγωγῶν, τῶν ἄλλων δαπανῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τῆς μεταφορᾶς κεφαλαίων κλπ.) σκοπεῖ τὴν διαφύλαξιν τῶν συναλλαγματικῶν μέσων τῆς χώρας διὰ τὴν εἰσαγωγήν μόνον ἀγαθῶν πρώτης ἀνάγκης διὰ τοὺς καταναλωτὰς καὶ εἰδῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὰς παραγωγικὰς ἐπεν-
δύσεις.

Ἐναγκαῖος πρωτίστως διὰ τὸν περιορισμὸν εἰς τὸ ἐλάχιστον τῆς τάσεως τῶν πλουσιῶν νὰ εἰσάγουν ἀγαθὰ πολυτελείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ νὰ φυγαδεύουν τὰ κεφάλαιά των, ὁ ἔλεγχος οὗτος ἐπιβάλλεται ἰδιαίτερος κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς πραγματο-
ποιήσεως τοῦ σχεδίου καθόσον ἡ αὔξησις τῶν εἰσοδημάτων, ἡ ὁποία προκαλεῖται δυνατόν νὰ στραφῇ εἰς ζήτησιν βιομηχανημάτων ἅτινα νὰ μὴν εἶναι εἰσέτι εἰς θέσιν νὰ παράγῃ ἡ χώρα.

Ἡ ἐφαρμογὴ βεβαίως συστήματος τοιούτων ἐλέγχων (ἔστω καὶ ἂν λάβουν τὴν μορφήν γενικῶν καὶ ἐμμέσων ρυθμίσεων ἀπαιτουσῶν σχετικῶς μικροτέραν ἐπέμβασιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα καὶ ὀλιγώτερον πολύπλοκον διοικητικὸν μηχανισμόν παρ' ὅ,τι μέτρα εἰδικοῦ καὶ ἀμέσου ἐλέγχου) ἀντιμετωπίζει σημαντικὰς δυσχερείας εἰς τὰς καθυστερημένας χώρας. Ἡ εἰς αὐτὰς ἐπικράτησις ἀποκεν-
τρωμένης παραγωγῆς, ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς διοικητικῆς ὀργανώσεως, ἡ μειωμένη κοινωνικὴ πειθαρχία ἰδίως τῆς τάξεως τῶν οἰκονομικῶς ἰσχυροτέρων καὶ ὁ ἐθισμὸς εἰς κερδοσκοπικὰς πράξεις ἀποτελοῦν σοβαρὸν ἐμπόδιον διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς τῆς ἐλεγχομένης οἰκονομίας. Πλὴν ὅμως ἡ βαθμιαία ἄρσις τῶν ἐμποδίων αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύ-
ξεως ταυτιζομένη μετὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ χαρακτῆρος τῆς κοινωνικοοικονομικῆς διαρθρώσεως τῆς χώρας.

Εἰδικώτερον ὁ ἔλεγχος τῶν τοποθετήσεων τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν πλουσιωτέρων ἀντιμετωπίζει, εἰς χώρας μετὰ ἱστορίαν νομισματικῶν ἀναστατώσεων καὶ ἀνεπτυγμένην ροπὴν πρὸς κερδοσκοπίαν, τὴν τάσιν αὐτῶν πρὸς διαφόρους μορφὰς ἀντι-
παραγωγικῶν καὶ ἀνεξελέγκτων ἐπενδύσεων (ἀποθηματοποιήσις— ἀποθησαυρισμός).

Ἐξ ἄλλου χώραι μετὰ χαμηλὸν κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα παρου-
σιάζουν ὑψηλὴν ροπὴν πρὸς κατανάλωσιν. Πᾶσα αὔξησις τῶν χρη-
ματικῶν εἰσοδημάτων εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ὀδηγεῖ εἰς αὔξησιν τῆς ἐνεργοῦς ζητήσεως ἀγαθῶν καταναλώσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δυ-

σχεραίνει σημαντικῶς τὴν ἐπιτυχή ἐπιβίβλῃν ἐλέγχου ἐπὶ τῆς καταναλώσεως κατὰ τὴν περίοδον τῆς αὐξήσεως τῶν ἐπενδύσεων, λόγω τῆς πίεσεως ἣν ἀσκεῖ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς.

Ἐπίσης ὁ ἔλεγχος τοῦ συναλλάγματος ἐμφανίζεται δυσχερέστερος, ὅσον καὶ ἀναγκαιότερος, εἰς χώρας αἱ ὁποῖαι, λόγω ἑλλείψεως γενικωτέρας οἰκονομικῆς σταθερότητος, ἐδοκίμασαν πλεισιτάκις νομισματικὰς ἀρρυθμίας εὐρυτέρας ἐκτάσεως. Ἡ σύλληψις δὲ τοῦ συναλλάγματος συναντᾷ ἀντίδρασιν τῶν ἰδιωτῶν δικαιοῦχων περισσότερο ἐπιτυχή προκειμένου περὶ οἰκονομῶν ἀντλευσῶν σημαντικὸν τμῆμα τῶν συναλλαγματικῶν των διαθεσίμων ἐξ ἀδήλων πόρων.

2. Ἐφ' ὅσον οἱ ἰδιῶται ἐπιχειρηματῆαι δὲν παρουσιάζουν ἔφεσιν πρὸς ἀνάληψιν εὐρυτέρας παραγωγικῆς δραστηριότητος ἢ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλόβουν μεγάλας παραγωγικὰς ἐπενδύσεις, τὸ Κράτος πρέπει νὰ ἀποβῇ ὁ κύριος μοχλὸς τῆς μεταβολῆς, νὰ ἀναλάβῃ, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, τὴν πραγματοποίησιν εὐρυτάτου σχεδίου ἐπενδύσεων πρὸς αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος¹. Εἰς τοῦτο συνηγοροῦν πολλοὶ λόγοι.

Ὁ ἰδιώτης κεφαλαιοῦχος εἰς τὰς καθυστερημένας χώρας αἰσθάνεται, ὡς ἐλέχθη, συνήθως δυσπιστίαν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν καὶ γενικωτέραν σταθερότητα τῆς χώρας του καὶ μετὰ δέους προσβλέπει εἰς μεγάλα παραγωγικὰ σχέδια. Ἡ ἐφεκτικότητά του αὕτη προσλαμβάνει χαρακίτηρα φοβίας εἰς περιόδους πολιτικῆς ἀβεβαιότητος,

1. Ἡ ὕπαρξις συστήματος ἐλέγχων καὶ ὠρισμένου τομέως δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ ἐπιχειρήσεων δὲν πρόκειται νὰ ἀτονήσῃ τὴν ἰδιωτικὴν δραστηριότητα. Δέον γὰρ τονισθῆ ὅτι μία τοιαύτη οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἀφίνει εὐρύτατα περιθώρια ἐλευθερίας κινήσεως εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Οὐτε τὸ κίνητρον τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος καταργεῖται, οὔτε ἡ ἐλευθερία ἀποφάσεως τοῦ ἰδιώτου εἰς πλείστους τομείς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἀπλῶς δροῦν ὑπὸ σειρὰν νέων προϋποθέσεων. Ὅπου δέ, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων αἱ ὁποῖαι δίδουν τὸ ἔναυσμα τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχειρηματικὴ πρωτοβουλία ἐμφανισθῆ πρόθυμος διὰ τὴν ἀνάληψιν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων ὑπάρχει κάθε λόγος νὰ ἐνισχυθῆ. Ἡ ἐνίσχυσις αὕτη δυνατὸν νὰ λάβῃ τὴν μορφήν χορηγήσεως εὐθηνῶν πιστώσεων, ἐγγυήσεως τῆς διαθέσεως τοῦ προϊόντος (τιμὴ ἀσφαλείας), χορηγήσεως βραβείων παραγωγῆς κλ. Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν ἐξ ἄλλου τοῦ σχεδίου ἀναπτύξεως τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας, δηλαδὴ μετὰ τὴν ὑπερνίκησιν τῶν βασικῶν δεσμεύσεων αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν οἰκονομικὴν τῆς καθυστέρησιν, δὲν ἀποκλείεται, ἀναλόγως τῶν γενικωτέρων συνθηκῶν, νὰ εἶναι σκόπιμον ὅπως ἀκολουθήσῃ μία περίοδος σχετικῶς ἐλευθεριωτέρας οἰκονομικῆς ὀργανώσεως.

ὅποτε ἡ ἰδιωτικὴ οικονομικὴ δραστηριότης παύει εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ἐπιτελῇ παραγωγικὴν λειτουργίαν. Εἰς τὰς περιόδους αὐτὰς ἀποφεύγει οὗτος οἰανδήποτε ἐμφανῆ ἐπένδυσιν διατηρῶν τὴν περιουσίαν του εἰς ἄγωνα ἀλλὰ ρευστὰ στοιχεῖα δυνάμενα εὐκολώτερον νὰ ἀποκρυβοῦν ἢ νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐξ ἄλλου ὅταν οὗτος φθάσῃ μέχρις ὑπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων μιᾶς ἐπιχειρήσεως εὐρυτέρας παραγωγικῆς ἐκτάσεως εὐρίσκεται ἀφ' ἑνὸς πρὸ μιᾶς καμπύλης ζητήσεως ταχύτατα κατερχομένης καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸ ὑψηλοῦ κόστους παραγωγῆς. Τὸ εἰσόδημα τῶν εὐρυτέρων τάξεων εἰς τὰς ἀνεξελίκτους οικονομικῶς χώρας εἶναι ἀνεπαρκές διὰ νὰ ὑπάρξῃ ζήτησις ἱκανὴ νὰ καταστήσῃ ἀποδοτικὴν τὴν εἰς εὐρείαν κλίμακα παραγωγὴν ὁμοιοτύπων ἀγαθῶν ἢ τὴν προσφορὰν ὑπηρεσιῶν δι' εὐρὴ καταναλωτικὸν κοινόν. Συγχρόνως ἡ ἀνεπάρκεια συγκοινωνιακῶν μέσων, εἰδικευμένων ἐργατῶν καὶ συμπληρωματικῶν βιομηχανιῶν ἐπιβαρύνει τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν μεμονωμένων ἐπιχειρήσεων μὲ ἰδιαιτέρως ὑψηλὰ ἐξοδα παραγωγῆς¹⁻².

Ἀντιθέτως τὸ Κράτος, ἐφ' ὅσον θέσει εἰς ἐφαρμογὴν σχέδιον οικονομικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὁποῦ βασικὸν χαρακτηριστικὸν θὰ εἶναι ὁ συγχρονισμὸς τῶν ἐπενδύσεων καὶ ἡ ἀλληλοσυμπλήρωσις των, δημιουργεῖ κατάστασιν ἐπιτρέπουσαν τὴν ὑπερνίκησιν τῶν δύο βασικῶν ἐμποδίων τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς εἰς κάθε καθυστερημένην χώραν: τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ζητήσεως καὶ τοῦ ὑψηλοῦ κόστους παραγωγῆς.

α. Ἡ ἐκτέλεσις σχεδίου εὐρυτέρων ἐπενδύσεων δημιουργεῖ τὴν ἀπαιτουμένην ἀγοραστικὴν δύναμιν διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀπασχο-

1 Ἴδε σχετικῶς K. Mandelbaum, *The industrialization of backward areas*, 1945, σ. 4 κ. ἐπ.

2 Τὰ ἀνωτέρω ἰσχύουν τόσον διὰ τὸν ἐντόπιον κεφαλαιούχον ὅσον καὶ διὰ τὸν ξένον, διὰ τὸν ὅποιον ὅμως προστίθενται αἱ ὑφιστάμεναι σήμερον δυσχέρειαι εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν προσόδων τῶν ξένων ἐπενδύσεων. (Ἴδε σχετικῶς T. Balogh, *Some theoretical problems of post-war foreign investment policy* εἰς *Oxford Economic Papers*, No 7 Μαρτίου 1945, ἔνθα ἀναπτύσσεται διὰ τὴν παραδεδομένη ἀντίληψιν περὶ ξένων ἐπενδύσεων δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἀφειτηρίαν διὰ τὰ μεταπολεμικὰ προγράμματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἴδε ἐπίσης *League of Nations, Industrialization and foreign trade*, σ. 66 κ. ἐπ., ἔνθα ἀναλύονται καὶ οἱ λόγοι δι' οὓς τὸ ξένον κεφάλαιον ἀποφεύγει τὴν ἐπένδυσιν εἰς βιομηχανίας ἐξυπηρετούσας τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοράν). Σημειωτέον ὅτι τὸ χαρακτηρίζον τὴν παροῦσαν μεταπολεμικὴν περίοδον εἶναι ἡ δυνατότης δανεισμοῦ παρὰ Διεθνῶν κυρίως Ὄργανισμῶν εἰς ἕκτασιν καὶ ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὄρους ἄνευ προηγουμένου.

λήσεως καὶ τῶν εἰσοδημάτων τῶν εὐρυτέρων μαζῶν, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ. Ἡ ἀρχικὴ δὲ ἐκ τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων αὕξησις ὀδηγεῖ τελικῶς εἰς πολλαπλασίαν αὐτῆς αὕξησιν τῆς ἀπασχολήσεως καὶ τῶν εἰσοδημάτων λόγῳ τῆς γενικωτέρας ἐνισχύσεως τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος (πολλαπλασιαστῆς—ἀρχὴ τῆς ἐπιταχύνσεως). Οὕτω ὑπερνικᾶται ἡ δυσχέρεια τὴν ὁποῖαν ἀντιμετωπίζει ὁ μεμονωμένος ἐπιχειρηματίας ἐκ τῆς ἀδυναμίας νὰ διαθέσῃ τὸ προϊόν του λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκῶς εὐρείας ἀγορᾶς.

β. Ἡ σύγχρονος ἀνάπτυξις ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν διαφόρων κλάδων τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψις τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰδικευμένων ἐργατῶν κλπ. μειώνει τὸ ὕψος τῶν ἐξόδων παραγωγῆς μιᾶς ἐκάστης τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ καθιστᾷ αὐτὰς ἀποδοτικὰς ¹.

Γενικώτερον δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἡ οικονομικὴ πρόοδος τῶν πτωχῶν χωρῶν ἐξαρτᾶται σήμερον πρὸ παντός ἄλλου ἀπὸ τὴν ἴδρυσιν ὑπὸ τοῦ Κράτους ὀρισμένων μεγάλων μονάδων παραγωγῆς κατὰ μάζας εἰς τὰς ὁποίας ἐφαρμόζονται εἰς εὐρείαν κλίμακα αἱ σύγχρονοι τεχνικαὶ γνώσεις καὶ χρησιμοποιοεῖται ἐργασία μὴ ἀπαιτούσα μακρὰν ἐκπαίδευσιν ².

3. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀπαιτουμένων μέσων παραγωγῆς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου οικονομικῆς ἀναπτύξεως τὴν πρώτην προϋπόθεσιν ἀποτελεῖ ἡ ἀναφερθεῖσα ἤδη πολιτικὴ περιορισμοῦ τῆς πολυτελοῦς καταναλώσεως, συγκρατήσεως τῆς ἐν γένει καταναλώσεως ἐντὸς ὀρισμένων ὀρίων καὶ τῆς ἀποτροπῆς ἐπενδύσεων εἰς μὴ παραγωγικὰ διαρκῆ ἀγαθὰ, ἀπελευθερουμένων οὕτω τῶν ἀντιστοιχῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Τὴν δευτέραν δὲ προϋπόθεσιν ἀποτελεῖ ἡ ἀπασχόλησις εἰς παραγωγικὰς ἐργασίας τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ, ἥτις ἀποτελεῖ σκοπὸν ἀλλὰ καὶ μέσον τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σχεδίου. Τὴν ἀνάγκην ἀλλὰ καὶ δυνατότητα οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν καθυστερημένων χωρῶν μὲ ὑπερπληθυσμὸν μαρτυρεῖ ἀκριβῶς τὸ φαινόμενον τῆς ὑπάρξεως εὐρείας ὑποαπασχολήσεως συγκεκαλυμμένης ἢ μὴ.

1. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης παρουσιάζει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἡ ἐξωτερικὴ οικονομικὴ ἐνίσχυσις διότι καθιστᾷ εὐχερεστέραν τὴν σύγχρονον ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων κλάδων παραγωγῆς, ἐνῶ ἡ ταχεῖα ὀλοκλήρωσις τῶν ἐπενδύσεων ἡ ὁποία ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἀποδοτικὴν λειτουργίαν τῶν καθ' ἕκαστον ἐπιχειρήσεων δυνατόν νὰ μὴ εἶναι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐφικτὴ διὰ τῶν ἰδίων μόνον πόρων τῆς χώρας.

2. B a l o g h, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 96.

Ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς διαθέσεως τῶν χρηματικῶν μέσων, τρεῖς εἶναι αἱ δυναταὶ πηγαί :

α. Ἡ διοχέτευσις εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις τῶν κεφαλαίων τῶν προερχομένων ἐκ τῆς διὰ φορολογίας ἀντλήσεως τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως (δημοσιονομικὴ ἀποταμίευσις).

Τὸ ἐπιχείρημα καθ' ὃ ἡ βαρεῖα φορολόγησις τῶν μεγάλων εἰσοδημάτων πρέπει νὰ ἀποφεύγεται πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ἐπενδύσεως δὲν εὐσταθεῖ, τούλάχιστον διὰ τὰς καθυστερημένας χώρας, λόγῳ τῆς ἤδη περιγραφείσης τάσεως τῶν πλουσιωτέρων πρὸς πολυτελεῖ κατανάλωσιν καὶ μὴ παραγωγικὰς ἐπενδύσεις. Ἀντιθέτως, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου ἀποτελεῖ, ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς, προϋπόθεσιν ἢ χειραφέτησις τῆς οἰκονομικῆς προόδου τῆς χώρας ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀτόμων τὰς καθοριζούσας τὸ μέγεθος τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῆς ἐπενδύσεως καὶ πρὸς τοῦτο ἓν μέσον εἶναι, ἡ λεγομένη δημοσιονομικὴ ἀποταμίευσις.

Ἡ φορολογικὴ ἀφαίρεσις τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως εἶναι σκόπιμος καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀποτροπῆς τῆς πιέσεως ἣν ἀσκεῖ αὕτη εἰς τὴν ἀγορὰν μὲ κίνδυνον νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὸν ἀποτελεσματικὸν ἔλεγχον καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεων.

Ἡ τοιαύτη δημοσιονομικὴ ἀποταμίευσις θὰ πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ κυρίως διὰ τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἡ ὁποία εἰς τὰς ἀνεξελέγκτους χώρας εἶναι συνήθως ἀνεπαρκής.

Πρέπει βεβαίως νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι εἰς τὰς χώρας αὐτὰς ὑφίστανται σημαντικαὶ δυσχέρειαι διὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ βάρους ἀπὸ τοὺς ἐμμέσους εἰς τοὺς ἀμέσους φόρους, λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης εἰς αὐτάς ἀποκεντρωμένης παραγωγῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως καταλλήλου φορολογικῆς ὀργανώσεως. Ἄλλ' αἱ δυσχέρειαι αὗται δὲν ἀποτελοῦν προφανῶς τὸν μόνον λόγον τῆς ὑφισταμένης μεγάλης δυσαναλογίας ἐμμέσου - ἀμέσου φορολογίας καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερνικήθουν.

β. Ὁ ἐσωτερικὸς δανεισμὸς. Οὗτος ἔχει μεγαλυτέρας δυνατότητας ἐπιτυχίας ἐπὶ ἀποτελεσματικοῦ ἐλέγχου τῆς καταναλώσεως καὶ τῶν ἐπενδύσεων.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐστηροῦ ἐλέγχου τῆς καταναλώσεως καὶ τῶν ἐπενδύσεων ἐπιτυγχανομένη ἀναγκαστικὴ ἀκίνητοποίησις εἰς χεῖρας τοῦ κοινοῦ τῆς ἐπὶ πλέον ποσότητος χρηματικῶν μέσων εἶναι κατ' ἀρχὴν ἐπαρκής, ὡς κατωτέρω ἐκτίθεται, διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ κράτους διάθεσιν ἀντιστοίχου ποσότητος νεοεκδιδομένου χρήματος διὰ παραγωγικὰς ἐπενδύ-

σεις. Πλήν όμως ή εις χείρας του κοινου ύπαρξις πλεοναζούσης αγοραστικής δυνάμεως, άσκουσα πίεσιν επί της αγοράς, άποτελει συνεχή κίνδυνον άνατροπής του συστήματος των ελέγχων. Δι' ο είναι σκόπιμος ή δια δανεισμοϋ (ή φορολογίας) άντλησις της επί πλέον αγοραστικής αύτης δυνάμεως.

Όπου βεβαίως ή πίστις και δη ή δημοσία είναι άσθενής, ως συμβάλνει πολλάκις, εις τας άνεξελίκτους χώρας, ίδια τας έμφανιζούσας έλλειψιν οικονομικής σταθερότητος, ή χρηματοδότησις του σχεδίου δι' έσωτερικοϋ δανεισμοϋ δέν είναι εύχερης.

Έξ άλλου πρέπει να ληφθῆ ύπ' όψιν έν προκειμένω, ως δυσμενής παράγων, τὸ γεγονός, ότι, όπου τὸ κατά κεφαλήν εισόδημα είναι χαμηλὸν και ή ροπή πρὸς κατανάλωσιν ύψηλή, ή αύξησις των χρηματικῶν εισοδημάτων τείνει να διοχετευθῆ εις τὴν ζήτησιν άγαθῶν καταναλώσεως με πληθωρικὰς συνεπείας και όχι να αποταμιευθῆ (ως συμβάλνει εις τὰς ώρίμους, πλουσίας οικονομίας).

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς έκτελέσεως του σχεδίου και τῆς δημιουργίας ηύξημένων εισοδημάτων ένδεικνυται επίσης, από άπόψεως ένισχύσεως του τοιούτου δανεισμοϋ, ή εφαρμογή συστήματος άναγκαστικής αποταμιεύσεως τμήματος τῆς άμοιβῆς ώρισμένων κατηγοριῶν μισθωτῶν.

γ. Η αύξησις των πιστώσεων. Αί πρόσθετοι, πέραν των έκ των εισοδημάτων προερχομένων αποταμιεύσεων, πιστώσεις άποτελοϋν δημιουργίαν νέας αγοραστικής δυνάμεως. Η εμφάνισις αύτης εις τὴν αγοράν εις άναζήτησιν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς δι' επενδύσεις εάν άποβῆ άνταγωνιστική τῆς ἤδη ύπαρχούσης αγοραστικής δυνάμεως εις τὴν ζήτησιν των αύτων παραγωγικῶν μέσων, θα ἔχη ως συνέπειαν τὴν ύψωσιν των τιμῶν των και δι' αύτῆς άπελευθέρωσιν μέρους αύτων από τὰς ἤδη χρησιμοποιήσεις των και προσέλκυσιν των εις τὰς κατηγορίας παραγωγῆς εις ἃς στρέφεται ή νεοδημιουργουμένη αύτη αγοραστική δύναμις (νομισματική αποταμίευσις). Εις τὴν περίπτωσηιν αύτην αί επενδύσεις θα πραγματοποιηθοϋν κυρίως δια περικοπῆς τῆς καταναλώσεως των οικονομικῶς άσθενεστέρων.

Εις τὴν περίπτωσηιν όμως, όπου ο έλεγχος τῆς παραγωγῆς και τῆς καταναλώσεως οδηγεί εις άπελευθέρωσιν παραγωγικῶν μέσων αί πρόσθετοι πιστώσεις προσελκύουν και διοχετεύουν αυτά εις τὰς ύπό του σχεδίου επιδιωκομένης επενδύσεις άνευ ύψώσεως του επιπέδου των τιμῶν, ένῶ παραλλήλως αύξάνουν αί άδρανεῖς αποταμιεύσεις¹.

1. Η αντίθετος άποψις υποστηρίζει ότι αί έκ των ελέγχων δεσμεύσεις, ή υπερφορολόγησις των μεγάλων εισοδημάτων και ο ύποβιβασμὸς του τόκου

Ἐννοεῖται ὅτι προϋπόθεσις τούτου εἶναι ἡ εὐκινησία τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἡ δυνατότης μεταφορᾶς τῶν ἀπὸ τῆς μιᾶς κατηγορίας παραγωγῆς εἰς τὴν ἄλλην. Κατ' ἀρχὴν εἰς μίαν καθυστερημένην οἰκονομίαν, ὅπου ἡ εἰδίκευσις τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς εἶναι μικροτέρα, ἡ εὐκινησία αὐτῶν εἶναι σχετικῶς μεγαλύτερα. Ἡ κυριώτερα ὁμῶς δυσχέρεια, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν καὶ κυρίως εἰς τὴν ἐπομένην, προκύπτει ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῆς σπάνιος μορφωμένης ἐργασίας, τὴν ὁποίαν συναντᾷ ἡ ζήτησις συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς διὰ τὴν πραγματοποίησιν ὠρισμένων ἐπενδύσεων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς δυσκολίας τοπικῆς μετακινήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ¹.

Κατ' ἀρχὴν ἡ νεοδημιουργουμένη ἀγοραστικὴ δύναμις ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν πιστώσεων οὐδεμίαν ἀσκεῖ πρὸς εἰς τὴν ἀγορὰν ἀλλ' ἀντιθέτως διοχετεύεται φυσιολογικῶς εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ ἤδη ὑφισταμένη ἔμπρακτος ζήτησις δὲν ἐπαρκεῖ διὰ νὰ ἀπορροφήσῃ ὅλους τοὺς ὑπάρχοντας συντελεστὰς παραγωγῆς καὶ μέρος αὐτῶν παραμένει διαθέσιμον, ἐκτὸς ἀπασχολήσεως. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ νέα ἀγοραστικὴ δύναμις καὶ τὰ ἐν συνεχείᾳ τῆς διοχετεύσεως τῆς εἰς τὴν οἰκονομίαν δημιουργούμενα πρόσθετα εἰσοδήματα ἀντιμετωπίζονται ὑπὸ ἀντιστοίχου αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς προσφορᾶς ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀλήθειαν γενικῶς παραδεδεγμένην σήμερον προκειμένου περὶ ἀνεπτυγμένων οἰκονομιῶν μὲ εὐρυτέραν ἀπασχόλησιν λόγῳ ἀνεπαρκειᾶς τῆς ζητήσεως. Δὲν εἶναι ὁμῶς πάντοτε ἀσφαλὲς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἰδιομόρφου ἀνεργίας τῶν καθυστερημένων χωρῶν, ὅπου ἀριθμὸς προσώπων παραμένει οὐσιαστικῶς ἄνευ παραγωγικῆς ἀπασχολή-

ἐφ' ὧν βασίζεται ἡ πολιτικὴ αὕτη, ὀδηγοῦν εἰς μείωσιν τῆς ἀποταμιεύσεως ἢ δὲ ἐπέκτασις τῶν πιστώσεων πρὸς αὐξήσιν τῶν ἐπενδύσεων ὑπὲρ τὴν ἀνεπαρκῆ ἀποταμίευσιν δημιουργεῖ πρὸς πληθωρισμοῦ, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ὁποίου εἶναι ἀναγκαῖοι νέοι περιορισμοὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως μὲ ἀποτέλεσμα περαιτέρω μείωσιν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος καὶ τῶν ἀποταμιεύσεων καὶ ἐνίσχυσιν τῆς τάσεως πρὸς πληθωρισμόν. (Ἴδε ἀντιπροσωπευτικὴν διατύπωσιν τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἰς W. Rörke, Zurückgestaute Inflation, die moderne Wirtschaftskrankheit εἰς Neue Zürcher Zeitung 15-6-47). Ἡ ἀποψις αὕτη, νομίζομεν, παραβλέπει τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν ὅτι αἱ δημόσιαι ἐπενδύσεις ἐνισχύουν καὶ ὄχι ἀτονοῦν τὴν ἐν γένει οἰκονομικὴν δραστηριότητα.

1. Ἴδε σχετικῶς μὲ τὴν ὑπάρξιν ἄλλων τεχνικῶν δυσχερειῶν Political and Economic Planning: Economic development in S. E. Europe, 1945 σ. 115 κ. ἐπ.

σεως ή έν ήμισαπασχολήσει λόγω έλλείψεως συμπληρωματικών της έργασίας παραγωγικών μέσων¹. Διά τήν άπασχόλησιν αύτών και αύξησιν της παραγωγής είναι μέν ή μία προϋπόθεσις ή ένίσχυσις της λόγω του χαμηλου ύψους τών εισοδημάτων άσθενοϋς ζήτησεως άλλ^ο ή έτέρα προϋπόθεσις είναι ή διάθεσις προσθέτων συμπληρωματικών παραγωγικών μέσων. Άλλως ύφισταται ό κίνδυνος άντι της αύξήσεως της άπασχολήσεως νά έχωμεν άπλως πληθωρισμόν. Δι' ό όπωσδήποτε εις τήν πρώτην τούλάχιστον περίοδον του σχεδιου είναι αναγκαίος άφ' ένός ό έλεγχος της διαθέσεως τών έκ τών έπενδύσεων δημιουργουμένων χρηματικών εισοδημάτων, όπως άποτραπή ή δημιουργία προσθέτου ζητήσεως, ή όποια δέν θά εύρισκεν άντίκρουσμα εις τήν αύξησιν της άντιστοίχου παραγωγής πριν ή ολοκληρωθ ή ή οικονομική ανάπτυξις της χώρας, και άφ' έτέρου ό έλεγχος της διαθέσεως τών ύφισταμένων παραγωγικών μέσων, ίνα ή χρηματοδότησις τών έπενδύσεων καταστή δυνατόν νά όδηγήση εις πραγματοποιήσιν αύτών τούτων τών έπενδύσεων του σχεδιου.

4. Έλέχθη άνωτέρω ότι προϋπόθεσις της οικονομικής ανάπτυξεως μιās καθυστερημένης χώρας με χαμηλόν κατά κεφαλήν εισόδημα και συγκεκαλυμμένην ή μη άνεργίαν είναι ή μεταβολή της διαρθρώσεως της καταναλώσεως και παραγωγής. Τοϋτο πρέπει νά άποτελή τόν γνώμονα του καθορισμοϋ τών μορφών τών νέων έπενδύσεων. Πρέπει δηλαδή αύται νά άποβλέπουν, άμέσως ή έμμέσως, εις τήν αύξησιν της προσφοράς αγαθών και ύπηρεσιών όχι διά τόν στενόν κύκλον τών διαθετόντων ηύξημένα εισοδήματα αλλά διά τήν βελτίωσιν του βιοτικού έπιπέδου τών εύρυτέρων μαζών.

Με άφετηρίαν τήν κατευθυντήριον αύτήν άρχήν είναι δυνατόν νά καθορισθ ή, επί τη βάσει τών έκάστοτε συγκεκριμένων άναγκών και δεδομένων, ή προτεραιότης τών διαφόρων κατηγοριών έπενδύσεων. Ός βασικά κριτήρια διά τόν τοιοϋτον καθορισμόν είναι δυνατόν νά τεθοϋν τά έξης :

α. Το γεγονός ότι ύπάρχει άγροτικός ύπερπληθυσμός, ότι δηλαδή τó γεωργικώς έκμεταλλεύσιμον έδαφος και μετά πάσαν δυνατόν βελτίωσιν τών μεθόδων καλλιέργειας είναι άνεπαρκές νά άπασχολήση πλήρως τόν άγροτικόν πληθυσμόν, όδηγεϊ κατ' άνάγκην εις τó αίτημα της αύξήσεως της βιομηχανικής παραγωγής. Είναι άναμφίβολον ότι εις όλας τās καθυστερημένας χώρας με ύπερπληθυσμόν είναι δυνατή ή αύξησις του άγροτικού εισοδήματος διά της βελτιώ-

1. Ίδε σχετικώς M. Kalecki, Three ways to full employment εις The economics of full employment, 1944, σ. 48.

σεως τών συνθηκών έκμεταλλεύσεως είς τήν γεωργίαν, πλήν όμως είς όλας σχεδόν τās χώρας αυτές έμφανίζεται ώς αδύνατος ή ύπερνίκησις της ύποαπασχολήσεως τοϋ άγροτικοϋ πληθυσμοϋ έντός τοϋ αϋτοϋ γεωργικοϋ χώρου. Άντιθέτως είς πλείστας περιπτώσεις κατόπιν της τοιαύτης βελτιώσεως μεγαλύτερος άριθμός προσώπων καθίσταται πλεονάζων. Όπερ σημαίνει ότι διά νά έξασφαλισθῆ πλήρης άπασχόλησις του και ύψηλότερον κατά κεφαλήν είσόδημα μέρος αϋτοϋ δέον νά μεταφερθῆ είς άλλους κλάδους παραγωγῆς.

Έξ άλλου ή βιομηχανική ανάπτυξις μιᾶς χώρας άποτελεῖ έν πολλοῖς προϋπόθεσιν της βελτιώσεως τών μεθόδων γεωργικῆς έκμεταλλεύσεως.

Διά τήν ανάπτυξιν αϋτήν άλλωστε συνηγορεῖ και τὸ γεγονός ότι σήμερον ή βιομηχανική παραγωγή έμφανίζεται κατ' άρχήν περισσότερο άποδοτική, έξασφαλίζουσα ύψηλότερον κατά κεφαλήν είσόδημα της γεωργικῆς άπασχολήσεως. Τοϋτο όμως έν σημαίνει ότι είς χώρας έχούσας εϋνοϊκάς συνθήκας ίδίαι διά τήν καλλιέργειαν πολυτίμων φυτῶν θά ένεδεικνύετο, ώς οικονομικῶς άποδοτικώτερα, ή είς βάρος της τοιαύτης καλλιέργειας μετάθεσις έργασίας είς τήν βιομηχανικήν παραγωγήν άνεξαρτήτως τών προϋποθέσεων έκβιομηχανίσεως τās όποιαις παρουσιάζει ή χώρα. Η σκοπιμότης της μεταβολῆς αϋτῆς έξαρτᾶται άφ' ένός, έκ της άποδοτικότητος τών σχετικῶν καλλιεργείων και άφ' έτέρου έκ τών δυνατοτήτων (ϋψος τοϋ κόστους παραγωγῆς μακροχρονίως) της άναπτύξεως βιομηχανίας ίκανῆς νά άπορροφήσῃ τὸν έκ της γεωργίας μετατιθέμενον πληθυσμόν.

Κατά τήν στάθμισιν φυσικά τών παραγόντων αϋτὸν διά τὸν καθορισμόν της σχετικῆς άναπτύξεως τών καθ' έκαστον κατηγοριῶν παραγωγῆς δέον νά ληφθοϋν ύπ' ὄψιν και αἱ δυνατότητες τās όποιαις παρουσιάζουν τὰ προϊόντα των άπό άπόψεως μεγέθους και σταθερότητος της έξαγωγῆς των και γενικώτερον αἱ ίκανότητές των έξασφάλισεως εϋνοϊκῶν διά τήν χώραν συνθηκῶν έμπορίου και διαπραγματεύσεως έναντι τών άλλων χωρών.

β. Η βελτίωσις τοϋ βιοτικοϋ έπιπέδου τών εϋρυτέρων λαϊκῶν στρωμάτων, κυρίως ή βελτίωσις τῶν συνθηκῶν ύγείας, μορφώσεως κλπ. συνιστᾶ σκοπὸν άλλᾶ και μέσον της οικονομικῆς άναπτύξεως, ώς άποτελοϋσα συνάρτησιν της αύξήσεως της άποδόσεως της έργασίας. Είναι άναμφισβήτητον ότι είς τās μη έξελιγμένας χώρας, όπου διά τās λαϊκάς τάξεις ή ζωῆ είναι συνεχῆς άγὼν ύπάρξεως, ή βελτίωσις τῶν συνθηκῶν ύγείας και μορφώσεως έχει άμεσον επίδρασιν επί της παραγωγικότητος της έργασίας. Πλήν όμως θά άπετέλει σφάλμα ή άπό της ένάρξεως της έφαρμογῆς τοϋ σχεδίου άφιέρωσις,

εις βάρος τών καθαρῶς παραγωγικῶν ἐπενδύσεων, διαθεσίμων μέσων εἰς ἔργα κοινωνικῆς προνοίας, στεγάσεως κλπ. πέραν τοῦ ἀναγκαίου ὀρίου διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐργατικῆς ἀποδόσεως μὲ σκοπὸν τὴν ἄμεσον αὔξησιν τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν ἐπιτευξιν ἀνωτέρου βιοτικῶν ἐπιπέδου. Ἐνῶ ἢ μέχρι τοῦ ὀρίου αὐτοῦ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν ἐργαζομένων εἶναι συμπληρωματικὴ τῶν ἄλλων παραγωγικῶν ἐπενδύσεων πέραν αὐτοῦ ἀποβαίνει ἀνταγωνιστικὴ αὐτῶν.

Προσέτι μίᾳ ἄμεσος, εἰς τοιοῦτο μέτρον, βελτίωσις τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως θὰ παρουσιάζεν τὸν κίνδυνον, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ παρακολουθεῖτο ἀπὸ ἀντίστοιχον αὔξησιν τῆς παραγωγικῆς δυναμικότητος τῆς χώρας, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς δυσανάλογον αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ λόγω μειώσεως τῆς θνησιμότητος ἄνευ ἀναλόγου μειώσεως τῶν γεννήσεων (τὸ μέγεθος τῶν ὀρίων προσαρμόζεται μὲ βραδύτερον ρυθμὸν πρὸς τὸ ἀνώτερον βιοτικὸν ἐπίπεδον) μὲ συνέπειαν τάσιν μειώσεως τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος¹.

γ. Ἐφ' ὅσον ὡς σκοπὸς τοῦ σχεδίου τίθεται ἡ ἀνύψωσις τῆς στάθμης διαβιώσεως τῶν εὐρυτέρων μαζῶν καὶ ἐφ' ὅσον ἢ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἀγοραστικὴ δύναμις αὐξηθῆ αἱ μέλλουσαι νὰ ἀναπτυχθοῦν βιομηχανίαι δέον νὰ εἶναι αἱ παράγουσαι προϊόντα εὐρείας καταναλώσεως. Αἱ βιομηχανίαι αὗται ἐφ' ὅσον λάβουν τὴν μορφήν παραγωγῆς en série θὰ ἐξασφαλίσουν μὲ χαμηλὸν κόστος τὴν ἱκανοποίησιν βασικῶν ἀναγκῶν πολιτισμοῦ τῶν λαϊκῶν τάξεων. Ἡ ὅλη τεχνικὴ τῆς συγχρόνου παραγωγῆς καὶ ἡ διάρθρωσις τῆς σημερινῆς κοινωνίας ἔχουν ὡς προϋπόθεσιν οικονομικῆς καὶ πολιτιστικῆς προόδου τὴν τοιαύτην μορφήν τῆς παραγωγῆς.

Ποῖαι εἰδικώτερον βιομηχανίαι εἶναι σκόπιμον νὰ ἀναπτυχθοῦν καθορίζεται πρῶτον ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν ἣν λαμβάνει ἡ νέα ζήτησις τῶν καταναλωτῶν ἢ προερχομένη ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀγοραστικῆς τῶν δυνάμεως. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὑπάρχουν αἱ προϋποθέσεις ἐξαγωγῆς ἔχει ἐφαρμογὴν καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν συγκριτικῶν ἐξόδων καθ' ἣν κάθε χώρα ἔχει συμφέρον νὰ παράγῃ τὰ εἶδη διὰ τὰ ὁποῖα παρουσιάζει τὰς σχετικῶς εὐνοϊκώτερας συνθήκας παραγωγῆς². Διὰ τοῦτο βεβαίως δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε κριτήριον ἡ ἀνάγκη ἢ μὴ δασμολογικῆς προστασίας. Προσωρινὴ τοιαύτη, ὡς γνωστὸν, εἶναι πολλάκις ἐνδεδειγμένη διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πρώτην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας.

1. Ἴδε σχετικῶς Staley, World economic development, 1944, σ. 210 κ. ἐπ.

2. Ἴδε σχετικῶς μὲ τοὺς τομείς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν αὐτῶν εἰς Mandelbaum ἐνθ' ἄν. σ. 11 κ. ἐπ.

Ἀντιθέτως ὕψηλοί δασμοὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὀδηγοῦν εἰς τοιαύτην ὕψωσιν τοῦ κόστους παραγωγῆς ὥστε νὰ παρακωλύεται ἡ ἀνάπτυξις ἄλλων ἐξαγωγικῶν κλάδων.

Δέον ἐπ' εὐκαιρίᾳ νὰ σημειωθῆ ὅτι οἱ σκοποὶ τοῦ σχεδίου οικονομικῆς ἀναπτύξεως δὲν συμπίπτουν μὲ τὴν ἐπιδίωξιν αὐταρκειᾶς εἰς βιομηχανικὰ προϊόντα, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ καὶ εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ ἀπασχολήσεως.

δ. Ἐὰν ἡ δημιουργηθησομένη βιομηχανία θὰ εἶναι, τοῦλάχιστον κατ' ἀρχάς, μόνον ἐλαφρά ἢ καὶ βαρεῖα ἐξαρτᾶται πρῶτον ἐκ τῶν ὕφισταμένων εἰς ἐκάστην χώραν προϋποθέσεων ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν πρῶτων ὑλῶν, εἰδικευμένου προσωπικοῦ κλπ. καὶ δεύτερον ἐκ τῆς δυνατότητος ἀναμονῆς τῆς ἀποδόσεως τῶν ἐπενδύσεων, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ χώρα, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ βαρεῖα βιομηχανία προϋποθέτει δέσμευσιν παραγωγικῶν μέσων ἐπὶ περισσότερον χρόνον, δηλαδὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς δυνατότητας περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως καὶ ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ὠφελείας, ἡ ὁποία θὰ προκύψῃ ἐκ τῶν μακροχρονίων ἐπενδύσεων ἔναντι τῆς θυσίας ἐκ τῆς μείωσης τῆς παρούσης καταναλώσεως. Πάντως δέον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι αἱ βασικαὶ κατηγορίαι τῆς βαρεῖας βιομηχανίας προσδιορίζουν σημαντικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἄλλων βιομηχανιῶν καὶ τῆς ὅλης οικονομίας.

5. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης εἰς τὰς γενικὰς τῆς γραμμᾶς πολιτικῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν καθυστερημένων χωρῶν προϋποθέτει βεβαίως τὴν ἄσκησιν ποιᾶς τινὸς πιέσεως ἐπὶ ὀρισμένων ἐκδηλώσεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν καταβολὴν μεγαλυτέρας παραγωγικῆς προσπάθειας ἀφ' ἑτέρου. Ὡς ἐκ τούτου αὕτη συναντᾷ συνήθως ὡς ἐμπόδιον τὴν ἀντίδρασιν τῶν οικονομικῶς ἰσχυροτέρων, τῶν ἀπολαμβανόντων τὰ ἀγαθὰ τῆς οικονομικῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν ἀδράνειαν τῶν μαζῶν τὴν χαρακτηρίζουσιν εἰς μικρότερον ἢ μεγαλύτερον μέτρον τὰς καθυστερημένας χώρας. Ἡ ὑπερνίκησις αὐτῶν ἀποτελεῖ φυσικὰ τὸ βασικὸν πρόβλημα μιᾶς τοιαύτης πολιτικῆς. Διὰ νὰ καταστῆ δυνατὴ προϋποθέτει βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν τοῦ δημοσίου βίου καὶ τῶν μεθόδων διοικήσεως, ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως καὶ τὴν ὑπαρξιν ἡγεσίας καταλλήλου νὰ γίνῃ φορεὺς τῆς ἰδεολογίας τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως.

Σχετικῶς πρέπει νὰ σημειωθῆ—ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄποψιν ὅτι τὸ φυσικὸν ὀρισμένων λαῶν ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν οικονομικῆς δραστηριότητος πέραν ὀρισμένων ὁρίων—ὅτι ἡ καταβολὴ μεγαλυτέρας παραγωγικῆς προσπάθειας ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν μιᾶς χώ-

ρας ἀποτελεῖ συνάρτησιν τοῦ ὕψους τῆς ἀποδόσεως καὶ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας. Εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι εἰς τὰς οικονομικῶς ἀνεξελικτοὺς χώρας ἡ ἐμφανιζομένη τάσις περιορισμοῦ τῆς καταβαλλομένης ἐργασίας ὀφείλεται, ἐκτὸς τῶν κακῶν συνθηκῶν ὑγείας καὶ ἐν γένει διαβιώσεως, εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἀναμενόμενον πρόσθετον εἰσόδημα ἐκ τῆς καταβολῆς περισσοτέρας ἐργασίας εἶναι πολλάκις τόσο χαμηλὸν ὥστε ἡ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλεια νὰ εἶναι μικροτέρα τῆς ἐκ τοῦ προσθέτου κόπου θυσίας.

Ἡ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὴν ἔφεσιν πρὸς μεγαλυτέραν προσπάθειαν.